

ОБРАД М. СТЕВАНОВИЋ¹

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА У БЕОГРАДУ

ЕФЕКТИ АЛБАНСКОГ ТЕРОРИЗМА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ²

САЖЕТАК. Прве идеје о сецесији Косова и Метохије од Републике Србије и о коришћењу насиља у њиховом остваривању појавиле су се непосредно после Првог балканског рата (1912). Кључни носиоци тог, етносепаратистички мотивисаног, насиља на Косову и Метохији током и после ослободилачких ратова Србије (1912–1918) и између два светска рата, биле су качачке, а током и после Другог светског рата балистичке групе екстремних Албанаца. Насиље засновано на њиховој традицији, са несагледиво тешким последицама по виталне интересе Републике Србије, ескалирало је у последњој деценији XX века, насиљем албанске екстремистичке групе под називом Ослободилачка војска Косова (ОВК)³ које је било подржано и од значајних субјеката међународне заједнице. Анализом специфичних циљева, носилаца (активних субјеката), средстава, објеката напада (пасивних субјеката) и последица, као конститутивних елемената тог насиља, потврђен је његов терористички карактер и терористички профил ОВК као његовог кључног носиоца. Полазећи од тога, рад је резултат истраживања у којем је аутор, анализом последица као конститутивног елемента албанског тероризма на Косову и Метохији, с краја прошлог и почетка овог века, идентификовао и научно описао нивое остварења циљева његових унутрашњих носилаца и спољних подржавалаца.

¹ obrad.stevanovic@kpa.edu.rs

² Рад је резултат истраживања у оквиру научноистраживачког пројекта ИИИ 47023 *Косово и Метохија између националној идентитет и евроинтеграција* који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Рад је примљен 16. новембра 2014, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 19. маја 2015.

³ На енглеском језику: *Kosovo Liberation Army (KLA)*; На албанском: *Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK)*.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Насиље, екстремизам, тероризам, Косово и Метохија, ефекти албанског тероризма.

УВОД

Бројни су теоретичари који су истраживали основна, неопходна и довољна обележја која конкретно насиље чине терористичким. Уопштавањем резултата њихових истраживања, у та обележја најчешће се убрајају: политички циљ, неморалност, противправност, усмереност против државе, застрашивање, пропаганда делом, систематичност, сложеност и организованост насиља (Димитријевић, 1982, стр. 122–149; Schmidt, 1988, стр. 5–6; Томашевски, 1983, стр. 127–128; Јаковљевић, 1997, стр. 46–50; Стевановић, 2008, стр. 33–34). Упркос оспоравајућим ставовима појединих теоретичара и субјеката међународне заједнице, резултати релевантних научних истраживања потврђују преовлађујућа унутрашње-правна, социолошка и политичка становишта у Србији, према којима је насиље албанских екстремиста на Косову и Метохији, посебно крајем XX и почетком XXI века имало сва наведена (неопходна и довољна) терористичка обележја (Стевановић, 2008, стр. 33–34 и 2012, стр. 754).

Поред специфичних циљева, носилаца (активних субјеката), средства и објеката напада (пасивних субјеката), последице тероризма су један од основних конститутивних елемената тог феномена. У кривично-правном смислу, последице тероризма се најчешће дефинишу као штета коју терористички акт проузрокује на објекту напада или као резултат терористичког напада, односно мера остварења терористичког циља, одговарајућег нивоа (Јаковљевић, 1997, стр. 193). Следствено томе, последице тероризма се могу посматрати из угла пасивног субјекта (жртве, објекта напада) и из угла носилаца (активног субјекта) тероризма.

Посматрано из угла пасивног субјекта, последице тероризма се дефинишу као штета коју тероризам проузрокује на одговарајућем нивоу (оперативни, средњи, стратегијски) објеката напада (пасивног субјекта). Резултатима значајних истраживања кометских сукоба, посебно оних с краја XX и почетка XXI века, потврђене су неспорне и очигледне последице албанског тероризма на Косову и Метохији, које су биле посебно тешке непосредно пре, током и непосредно после НАТО агресије на Савезну Републику Југославију (СРЈ) и Републику Србију, 1999. године. Разли-

чите, тешко сагледиве и непроцењиво тешке непосредне последице радње извршења терористичког акта, као последице оперативног (првог) нивоа, потврђене су губицима људских живота, телесним повредама, повредама људских права и слобода, уништавањем или прекидањем рада јавних служби, материјалним разарањима имовине и озбиљном деградацијом животне средине, узроковане пре свега употребом пројектила са осиромашеним уранијумом.

Последице албанског тероризма средњег (другог) нивоа, потврђене су угрожавањем (кршењем, повредом) јавног мира и сигурности шире популације непосредно ненападнутих грађана, односно њиховим осећајем сопствене угрожености, застрашености, неслободе и небезбедности, што је условило губитак сигурности и поверења грађана у државу и њену способност да их заштити, самоограничавање слободе кретања и рада на Косову и Метохији и њихово самопокретање са Косова и Метохије. На стратегијском (трећем) нивоу, последице албанског тероризма потврђене су трајном променом етничке структуре становништва и гетоизацијом преосталих Срба на Косову и Метохији; привременим ограничењем суверенитета Републике Србије на том делу своје територије; и крајње озбиљним и неповољним трендом угрожавања територијалног интегритета Републике Србије (више о томе у: Стевановић, 2012, стр. 753–769).

С друге стране, посматрано из угла активног субјекта, последице албанског тероризма се могу одредити као резултат или ефекат предузетих терористичких активности, односно као мера остварења терористичких циљева, пре свега стратегијског нивоа. При томе, последице, односно резултати или ефекти терористичког насиља на нижем (оперативном и средњем) нивоу, за носиоце тероризма имају карактер средстава за постизање њихових стратегијских циљева. Полазећи од тога да тај аспект последица као конститутивног елемента албанског тероризма на Косову и Метохији није довољно истражен, у раду су презентовани резултати истраживања које је имало за циљ да се научним поступком дође до ваљане класификације и објашњења конкретних последица, односно ефеката тог тероризма, посматраних из угла његових унутрашњих носилаца и спољних подржавалаца.

1. ЕФЕКТИ УНУТРАШЊИХ НОСИЛАЦА АЛБАНСКОГ ТЕРОРИЗМА

И поред тога што су значајни теоретичари на становишту да тероризам није ни филозофија ни покрет, већ само средство за постизање ограничених циљева (упоредити: Wilkinson, 2002, стр. 29–30), у теорији тероризма није спорно да терористичке вође и бројни терористи обично имају на уму крупне стратегијске циљеве и скоро увек теже да промене политичку стварност. Полазећи од тога да промену политичке стварности етносепаратистички терористи скоро увек схватају као стварање нових држава, истраживачи тероризма су често усмеравали пажњу и на питање њихове успешности, трагајући за одговором на питање: да ли постоји општа веза између тероризма и стварања нових држава? (упоредити: Harmon, 2002: 43–44). То питање се намеће као актуелно и у истраживању албанског тероризма, односно насиља албанских екстремиста на Косову и Метохији, с краја прошлог и почетка овог века.

Упркос сталној тежњи ка остварењу високо ранжираних политичких циљева, својој постојаности и повећавању опсега свог деловања и упркос томе што је некада заиста успевао да промени политичку стварност, може се рећи да је тероризам у остваривању тих циљева, чешће био неуспешан него успешан (упоредити: Harmon, 2002, стр. 9). Иако многи схватају тероризам као пут (стратегију) који завршава на један од два могућа начина – постизањем прокламованог политичког циља или самоуништењем терориста (Томашевски, 1983, стр. 298), већина сепаратистичких терористичких група у Европи није доживела потпуни успех у остваривању таквих циљева, али није ни нестала, чак ни у случајевима потпуног неуспеха у њиховом остварењу. Без обзира на то што њихови укупни резултати у остваривању прокламованих политичких циљева нису били велики и што тероризам, као и герилско ратовање, није био довољно средство за постизање политичке победе, скоро сваки тероризам је био светионик другим терористима.⁴ Његова популарност је и даље велика, без обзира

⁴ Абу Дауд, преживели терориста и учесник напада на израелске спортисте на Олимпијади у Минхену 1972. године изјавио је 05. септембра 1997. године за News-Leader: „Минхен је унео палестинску ствар у сваку кућу” (Harmon, 2002, стр. 96, 97).

на чињеницу што чак и потпун политички успех терориста најчешће није значио и успех народа и новостворених држава.

Основни разлог за то, свакако, произилази из неспорног и често успеха терориста у постизању циљева на оперативном – тактичком и средњем нивоу. Чак и када не постоје изгледи да прокламоване стратегијске циљеве остваре, терористи остварују краткорочне добитке самим извођењем терористичких аката и настанком непосредних последица, које по нападнуту државу могу бити изузетно тешке. (Wilkinson, 2002, стр. 29, 30; Harmon, 2002, стр. 96, 97). Висок ниво остваривости тих – тактичких циљева, логична је последица тактичке предности терориста у односу на нападнуту државу. Они скоро увек бирају време, место и објекат напада, док држава најчешће реагује изунуђено и реактивно, након извршеног акта и насталих, често неотклоњивих, последица. Поред смрти или рањавања недужних жртава као циља терориста оперативног нивоа, чак и просечни терористички напад редовно доноси масовни публицитет којим се производи страх широких размера, као циљ тероризма средњег нивоа. Та два исхода терористи постижу релативно малим средствима, једноставном организацијом и малим ризиком, што се често образлаже слабашћу и попустљивошћу националних и међународних реакција на тероризам, упркос бројним противтерористичким законима, конвенцијама, стратегијама и снагама.

Тероризам је током времена, таквим успесима на нижим нивоима, испољавао снажан утицај, не само на жртве (оперативни ниво), већ и на друге људе и покрете (средњи ниво), па и на државе (стратегијски ниво). Упркос ниском нивоу остваривања стратегијских циљева, тероризам етносепаратистичких група постао је узоран и подстицајан пример другим сличним терористичким групама склоним насиљу као средству политичке борбе. Иако су много мање деструктивне у поређењу са странама у етничким ратовима пуних размера, те сепаратистичке терористичке групе до данас успевају да избегну потпуни пораз (ирска ИРА, баскијска ЕТА, корзиканска ФЛНЦ или курдистанска ПКК). Иако њихове кампање нису узроковале ескалацију у грађански рат пуних размера, нити остварење стратегијских циљева, оне егзистирају на привлачности идеје националног самоодређења, која осигурава непрекидан доток нових регрута, помагача и готовог новца, што њихове кампање одржава у животу (Wilkinson, 2002, стр. 64). Премда ограниченог домета, њихови резултати повећавају „углед” терориста, као „тражилаца правде” и подстичу

друге терористе на насиље, колико и њихова идеолошка уверења и политички циљеви.

Пре свега због скромних резултата у остварењу политичких циљева, али и због ефикасности у остваривању терористичких циљева нижег нивоа, тероризам се чешће користио као помоћно средство у другим врстама оружаних и других сукоба и као такав је био ефикаснији него као једино или главно средство у остваривању тих циљева. Доказ за то налази се у неспорној чињеници да је већина револуционарних ратова прошла герилску или терористичку фазу (Wilkinson, 2002, стр. 27, 38) и још више у чињеници да су неки револуционарни покрети, користећи тероризам у двадесетом веку, заиста освојили и задржали власт у неким земљама (Harmon, 2002, стр. 96, 97) и тако остварили потпуни успех, односно политички циљ стратегијског нивоа. Типични примери у којима је тероризам имао тако значајну улогу у остварењу потпуног успеха углавном се односе на ограничен број антиколонијалних борби за независност против туђинске владавине (Wilkinson, 2002, стр. 38). Обарање британске и француске колонијалне власти у Палестини, на Кипру и у Алжиру, а делимично и стварање нових влада на Куби и у Никарагви, 1959. и 1978. године, такође су познати примери такве улоге и успеха тероризма. Поједини истраживачи сматрају да је тероризам имао несумњиву улогу чак и у стварању Јерменије, Хрватске, Босне и Херцеговине, па и Словеније (Harmon, 2002, стр. 21, 44, 45).

Теоријска становишта о томе да је герилски (паравојни) тероризам, какав су користили многи ослободилачки покрети, постао старомодан, могу се озбиљно оспоравати ефектима албанског тероризма на Косову и Метохији, с краја прошлог и почетка овог века. Десетине хиљада убијених, повређених, отетих и остављаних људи, хиљаде оштећених, уништених и разорених приватних, друштвених, државних и верских објеката, неспорне су и опште познате последице албанског тероризма на Косову и Метохији, на оперативном нивоу. Губитак сигурности (осећај несигурности, неспокојства и зебње), односно стање терора и застрашености ширих размера, неспорне су последице тог тероризма на средњем нивоу. Оне су засигурно доказиве самоограничавањем слободе кретања и рада, губитком поверења у државу и самопокретањем становништва са тероризмом угрожених простора на Косову и Метохији. На тај начин су албански терористи успели у намери да државне органе и становништво Републике Србије подвргну стању забринутости и страха од слич-

них напада. Тиме су постигли ефекат који Бајман објашњава тврдњом да се насиље код етничког тероризма своди на облик терористичке комуникације (или пропаганде делом) која производи стални страх од поновног насиља (Vajt, 2004, стр. 228).

Посредством остварења тих циљева, по узору на корзиканске терористичке организације предвођене Националним фронтом за ослобођење Корзике (ФЛНЦ), које теже да отцепе два од 96 француских департмана, албански терористи на Косову и Метохији предвођени ОВК, покушавају да од Републике Србије као суверене државе отцепе 13,2% територије. И једни и други полазе од искустава успешних терористичких група као што је искуство алжирског ФЛН-а, који је водио дуготрајан рат против француске власти и у њему победио 1962. године, отцепивши три француска департмана у северној Африци. Иако се чини неспорним да је албанска ОВК ближа остварењу прокламованог циља него корзиканска ФЛНЦ, одговор на питање, да ли су и у ком обиму терористи ОВК остварили свој прокламовани политички циљ није једноставан.

Побуна Шабана Полуже, с почетка 1945. године, предвођена Централним комитетом Друге призренске лиге, није имала успеха у очувању концепта „Велике Албаније” и Косова и Метохије у њој, који је претходно био остварен априла 1941. године. Насиље следбеника Шабана Полуже, с краја XX века, показало је постојаност сепаратистичке – великоалбанске националне идеје и њену моћ да, бар на оперативном и средњем нивоу и увек изнова, произведе озбиљну кризу. Иако је пре само 15 година била незамислива друга албанска држава на Балкану, сада многи сматрају да су албански екстремисти и терористи на изгледном путу да постигну тај политички циљ и тиме легитимизују своју борбу, упркос хиљадама недужних жртава њиховог правно и морално неприхвативог насиља.

Преовлађујући јавни ставови представника албанске етничке заједнице на Косову и Метохији, као и јавни ставови представника САД, НАТО и већине држава Европске уније, указују на то да је остварење крајњег политичког циља, заснованог на великоалбанској националној идеји и дефинисаног као отцепљење Косова и Метохије од Републике Србије и стварање независне и међународно признате „Републике Косово”, само питање времена.⁵ Да ли ће се таква очекивања остварити или неће и да ли ће евентуално створена нова држава на Балкану бити способна за сопствени самостални живот, време ће тек показати. Чињеница је, ипак,

да су носиоци албанског тероризма на Косову и Метохији, поред неспорног остварења својих циљева оперативног и средњег нивоа, на тај начин делимично (не и у потпуности) остварили и своје стратегијске – политичке циљеве.

Такав (делимичан) успех у остварењу прокламованих политичких циљева албанских екстремиста и терориста доказив је, пре свега: 1) трајно промењеном етничком структуром становништва на Косову и Метохији, као последицом насилних убистава, отмица, уништавања имовине и прогона са Косова и Метохије и застрашивања више десетина хиљада Срба, Црногораца и Рома; 2) повлачењем војске, полиције и других државних органа са Косова и Метохије и успостављањем привремених органа покрајинске и локалне самоуправе на Косову и Метохији под окриљем ОУН, чиме је, за сада привремено, ограничен државни суверенитет и територијални интегритет Републике Србије на том делу своје територије; и посебно 3) самопроглашењем и признавањем самопроглашене „Републике Косово”, од великог броја, али не и од свих, најмоћнијих држава света и чланица Уједињених нација (више о томе у: Стевановић, 2012, стр. 762–767). На тај начин се делимично остварење циља дефинисаног као „Косово Република” прецизније може одредити као „Косово ван Србије и Косово без Срба”, на путу до остварења крајњег циља „Косово у саставу Велике Албаније”.

Политички успех терористичких група скоро увек подразумева и политички успех њихових лидера. Иако се тероризам, са моралног становишта, као насиље против недужних, ни на који начин не може оправдати, терористи који насиљем остваре такве политичке циљеве, за разлику од обичних криминалаца, ипак долазе на власт и некада постају „угледни грађани”. Ни албански тероризам, у том смислу, није изузетак. О томе најречитије говоре примери Хашима Тачија, Рамуша Харадинаја, Агима Чекуа и већине осталих лидера ОВК које, упркос њиховој несумњивој терористичкој и криминалној прошлости, велики број Албанаца сматра најугледнијим и најзаслужнијим сународницима за неспорне успехе на путу геополитичке трансформације Косова и Метохије, од аутономне покрајине у Републици Србији ка „независној Републици Косово”.

⁵ Актуелност великоалбанске националне идеје потврђена је, на симболичан начин, и провокативним коришћењем беспилотне летелице са заставом „Велике Албаније” на фудбалској утакмици репрезентација Републике Србије и Републике Албаније, у Београду, 14. 10. 2014. године.

При таквој трансформацији екстремистичких група и њихових лидера обично се заборављају три важне чињенице из историје. Прва указује на то да је почетни успех етносепаратистички мотивисаних терориста често привидан и краткотрајан, због тога што су крајњи резултат таквог успеха најчешће државе неспособне за сопствени опстанак (Harmon, 2002, стр. 43–44). Друго поучно историјско искуство указује на то да групе, организације и покрети који насиљем и тероризмом освајају власт, најчешће нису склоне да се одрекну насиља и блиских веза са организованим криминалом у спровођењу власти. Трећа историјска чињеница потврђује да унутрашњи тероризам може лако ескалирати у грађански рат пуних размера, као што међународни тероризам некада може покренути међународни рат, са свим опасностима за међународни мир (Wilkinson, 2002, стр. 229–230).

С тим у вези, неки подаци већ сада указују и на изневерена очекивања једног броја албанских екстремиста, односно на то да међу њима постоји уверење према којем, тероризмом против Републике Србије и савезништвом са спољним субјектима нису остварили своје циљеве. Неки од њих схватају да су од међународних субјеката злоупотребљени, тако што је „српска окупација” замењена „иностраном окупацијом Косова и Метохије”. Та чињеница указује и на то, да у будућности не треба искључити и могуће сукобе албанских сепаратиста са снагама међународне заједнице на Косову и Метохији. Такво размишљање има упориште и у историјској чињеници да су САД исте насилне групе са истим оружјем, у једном контексту уздизале на ниво бораца за слободу (Талибани, Ал Каида и сл.), а у другом контексту осуђивала као терористе (поседно после терористичких авио напада на Њујорк и Вашингтон, од 11. септембра 2001. године). Сарадња са тероризмом се обично враћа као бумеранг. Тешко је веровати да ће албански терористи у том смислу бити изузетак и остати вечно захвални својим покровитељима.

---

2. ЕФЕКТИ СПОЉНИХ ПОДРЖАВАЛАЦА АЛБАНСКОГ ТЕРОРИЗМА

Упркос томе што се сматра феноменом дугог историјског трајања, етнонационалистички – етносепаратистички тероризам који се први пут појавио унутар Отоманског и Хабзбуршког

царства, постао је продорнија глобална снага тек после 1945. године. Способност антиколонијалних група да стекну симпатије и подршку ван граница стварног сукоба представљала је добар пример другим групама које су у тероризму виделе ефикасно средство за претварање локалних сукоба у међународне (Стевановић, 2008, стр. 347). Полазећи од тога, као и од познате изреке да је рат „наставак политике другим средствима”, неки аутори указују на то да се тероризам може користити као замена за рат, као алтернатива или као сурогат рата (Jenkins, 1974, 1975), односно као нека „врста необјављеног рата” или као допунска стратегија у оквирима рата (оружаног сукоба), а тиме и како својеврсна претња миру. Они тиме јасно указују на посебну подобност тероризма као средства ратовања, упркос његовој екстремној неморалности.

За такво коришћење тероризма у савременим условима може се пронаћи више разлога. Пре свега, тероризам се оправдано сматра мање опасним средством од сваког облика савременог рата, због тога што је ниво насиља и број жртава, чак и у релативно краткотрајном грађанском рату знатно више смртоносан и разоран.⁶ Поред тога што, у поређењу са ратом, па и са другим политичким (оружане побуне и сл.), неполитичким (организовани криминал и сл.) и традиционалним облицима криминала (саобраћајне незгоде и сл.), узрокује мањи број жртава, тероризму као сурогату рата прибегава се и због тога што је један од његових битних елемената изазивање промене понашања, без уништавања противника, полазећи од тога да „циљ терориста није истребљивање човечанства, већ утицај на њега” (Томашевски, 1983, стр. 10).

Тероризам се, такође, доказао и као делотворно средство неморалног и противправно „асиметричног ратовања” слабијих против јачих, због чега су његовом коришћењу склоне, како терористичке групе тако и протерористичке државе које из различитих разлога нису спремне за вођење оружане борбе ширих размера са неповољним или неизвесним исходом. Неспремни да се упусте у класичан рат, они тероризмом, уз скретање пажње домаћег и међународног јавног мњења, често осигуравају очекиване реакције државних органа и међународне заједнице и тако, малим средствима, некада делимично, ређе у потпуности, оства-

⁶ На пример, више људи је погинуло у либанском грађанском рату од 1974. до 1976. него што их је погинуло за десет година међународног тероризма од 1975. до 1985. године (Wilkinson, 2002, стр. 27, 38).

рују своје политичке циљеве. Упркос мањем броју жртава и малим снагама, учинак тероризма је често делотворанији од учинка рата и, што је можда важније, тешко се може приписати држави која га користи.

Користећи се тероризмом као средством, државе скоро увек делују из сенке терористичких организација, које саме себе обично јавно рекламирају својим насилним актима, преузимајући одговорност за њих (Томашевски, 1983, стр. 22–23; Wilkinson, 2002, стр. 229). Та својства тероризма погодна су да мотивишу поједине државе да своје геополитичке циљеве покушају да остваре тероризмом без класичног ратовања, малим снагама и средствима и уз мањи број жртава. За такво деловање, из сенке терористичких група, протерористичке државе могу бити мотивисане и намером да тиме умање евентуалне осуде и реакције важних субјеката међународне заједнице, очекујући да одговорност за штетне последице неће бити приписана њима као корисницима терористичког насиља, већ јавно декларисаним терористичким групама које насиље непосредно спроводе.

Тако схваћен тероризам се, у односу на класично ратовање, чини се, прихвата и користи као погоднији, ефикаснији (јефтинији), делотворнији и мање ризичан или теже доказив начин „ратовања” против нападнуге државе, односно као нискоризичан и потенцијално добитан инструмент спољне политике појединих спољних субјеката међународне заједнице (протерористичких држава), укључујући и њихово уплитање у унутрашње сукобе нападнуге државе. Блискост тероризма са ратом (оружаним сукобом) као специфичним обликом политичког насиља, терористичке групе су често и успешно користиле за придобијање стране подршке својим насилним актима. Исту чињеницу су, поједини субјекти међународне заједнице, користили да тероризмом као средством остваре своје геополитичке интересе и циљеве. На тој основи настало је и савезништво између ОВК као кључног носиоца албанског тероризма на Косову и Метохији и неких од најважнијих субјеката међународне заједнице, пре свих САД и НАТО.

Као што није спорна улога тих субјеката међународне заједнице у решавању косметске кризе, тако није спорна ни њихова улога у управљању том кризом, коришћењем албанског екстремизма и тероризма као средства, односно симбиозом у деловању са његовим унутрашњим носиоцима. Упркос неспорном постајању више различитих циљева нижег нивоа, општи стратешки циље-

ви уплитања спољних субјеката у наводно решавање косметског проблема, на страни албанских екстремистичких и терористичких група, били су засновани на њиховим геополитичким интересима. Кључни и најважнији од тих циљева, који су завршетком агресије и ефективно остварени, свакако се може одредити као размештање међународних војних, безбедносних и цивилних снага на Косово и Метохију, уз привремено преношење надлежности државних органа СРЈ и Републике Србије на безбедносну и цивилне мисије УН (КФОР и УНМИК) и ЕУ (ЕУЛЕКС), које су формирале те снаге у Покрајини. Јасно је да је тако постављен циљ био „скривен” иза јавно прокламованог циља деклараторно одређеног и представљеног као заштита „угрожених људских права Албанаца”, односно спречавање „хуманитарне катастрофе” (наводно изазване прекомерном употребом силе од стране снага безбедности СРЈ и Републике Србије на Косову и Метохији).

Поред тога, свакако мање значајни али ипак неспорни ефекти које су спољни субјекти остварили у савезништву са ОВК, сигурно су били и: 1) „демократизација београдског режима”, кроз смену тадашњих органа власти у СРЈ и у Републици Србији; 2) обележавање педесетогодишњице од оснивања НАТО демонстрацијом моћи, правдањем улоге и подизањем угледа кроз показивање способности за решавање „хуманитарних катастрофа”; и 3) демонстрирање спремности САД и НАТО да подрже екстремне Албанце као „добре муслимане”, а не само да се боре против „лоших муслимана”. Тако дефинисане геополитичке циљеве, спољни носиоци и подржаваоци албанског екстремизма и тероризма на Косову и Метохији, остварили су упркос чињеници да НАТО, по кључним стандардима ратовања, није војно победио СРЈ и Републику Србију у међународном оружаном сукобу током 1999. године. Наим Маљоку у вези са тим истиче: „Србија није војнички поражена од стране НАТО, већ је била натерана на покорвање само зато што је била економски уништена. НАТО је уистину сломио Србију тек када јој је нанео велика разарања у економији, а нарочито у нафтној индустрији” (Зогај, 2000, стр. 111–112).

Из тако формулисаних циљева и ефеката произилази јасан закључак да су спољни субјекти у косметском проблему примарно били посвећени остваривању сопствених „скривених” геополитичких циљева и интереса, а секундарно остваривању јавно и декларативно прокламованих циљева. Бројни извори сада јасно потврђују раније познату чињеницу да НАТО, агресијом на СРЈ,

није зауставио већ је плански значајно продубио и касније, ради остварења својих циљева, злоупотредио „хуманитарну катастрофу” на Косову и Метохији (више о томе у: Чомски, 2000, стр. 11, 29, 50–51, 61, 73, 100) Уместо да остваривање политичких – етносепаратистичких циљева терористичким средствима одлучно спрече и да до решења проблема дођу мирним путем и демократским средствима, значајни субјекти међународне заједнице дозволили су екстремистима ОВК да, у већој мери, своје политичке циљеве остваре управо коришћењем тероризма као насилног средства политичке борбе.

Такво понашање земаља чланица НАТО може се објаснити једино коришћењем циљева и ефеката албанског тероризма у функцији остваривања сопствених геополитичких циљева, оличених у размештању НАТО снага на Косову и Метохију као геостратегијски веома значајан простор Југоисточне Европе. У том смислу, албански тероризам је само употребљен, као средство изазивања кризе (посебно симулирањем „хуманитарне катастрофе”), у којој је чак и незакониту агресију НАТО на суверену и независну државу требало учинити међународно правно прихватљивом. Тим поводом, Чомски истиче да, у вези са развојем хуманитарне кризе у једној земљи, постоје три могућа модела деловања других земаља: 1) тако да криза ескалира у катастрофу; 2) да ништа не раде; или 3) да покушају да кризу ублаже и избегну катастрофу. Пример Косова и Метохије свакако припада првом моделу деловања, јер суштински представља деловање да до кризе дође, ради промене деловања када до ње дође. С обзиром на то што праве катастрофе није било, требало је да се она фабрикује. НАТО је имао потребу за догађајем у којем ће његове снаге „спречити геноцид” у години обележавања 50 година свог постојања (Н. Чомски, 2000, стр. 50, 51, 61).

Постоји и низ других доказа да циљ НАТО на Косову и Метохији није био хуманитарне природе и да су САД и НАТО деловали по принципу устремљивања на злочине одабраних непријатеља и гледање кроз прсте на злочине одабраних пријатеља. Чињеница је да је „велика ваздушна кампања” била предузета пре него што је „протеривање избеглица почело” и да је „прогон Албанаца постао много жешћи после почетка бомбардовања, када је Клинтон објавио да је циљ НАТО да спречи хуманитарну катастрофу (Чомски, 2000, стр. 11, 100). Жртве међу српским цивилима на Косову и Метохији, у прве три недеље рата, биле су веће него све жртве на обе стране у три месеца која су претходила рату. И по-

ред тога, жртве у та три месеца узете су као доказ за „хуманитарну катастрофу”, коју је наводно требало зауставити. Из свега се логично намеће апсурдан и неодржив закључак, „да је НАТО морао да бомбардује Србију да би спречио етничко чишћење, које је било резултат његовог бомбардовања” (Чомски, 2000, стр. 29,73).

Колико су интереси САД и НАТО опредељујући у појединим светским регионима довољно говори асиметричност циљева њиховог деловања у Србији и у Турској крајем прошлог века. Док су показивали разумевање за терористичко деловање ОВК у Србији, скоро у истом периоду они су показали „разумевање” за етничко чишћење око пет пута више Курда у Турској. У кампањи „спаљене земље” Турска је, као чланица НАТО, без икакве одговорности користила софистицирано оружје САД, уништавајући, без имало гриже савести, идентитет курдске мањине у њеним провинцијама, унутар и на границама НАТО. Истовремено, бомбардовањем Србије 1999. године, турски пилоти у америчким авионима, помагали су албанску мањину у Србији. Да апсурд буде већи, док су амерички авиони бомбардовали ирачке системе противваздушне одбране, у наводној намери да заштите ирачке Курде, у „регуларним нападима северно од ирачке границе, Турска је истовремено користила америчке авионе и борбене хеликоптере против исте курдске популације у Ираку” (више о томе у: Чомски, 2000, стр. 68–71, 73, 119–121; Политика, 07. мај 2006).

Примарно бављење сопственим геополитичким циљевима и интересима, као и сопственом безбедношћу, супротно одредбама Кумановског споразума⁷ и одредбама Резолуције СБУН број 1244⁸, једно је од могућих образложења и за неуспех међународних снага безбедносни – КФОР. По њиховом размештању на Косово и Метохију 1999. године, оне нису успеле да заштите грађане, пре свега Србе, Црногорце и Роме од убистава, прогона и уништавања њихове имовине. Оне, ни до данас, нису успеле да остваре кључне циљеве свог званичног мандата, тако што нису успоставиле очекиван ниво безбедног окружења за све грађане Косова и Метохије, укључујући и услове за повратак расељених својим кућама. С тим у вези Крстић истиче да су „Велике силе у рату против народа једне суверене земље постигле стратешке циљеве, али не и политичке. Оне сада нису у стању да врате све станов-

⁷ Војнотехнички споразум закључен између Међународних безбедносних снага КФОР и влада СРЈ и Републике Србије у Куманову, 09. 06. 1999. године.

⁸ Резолуција СБ УН, усвојена 10. 06. 1999. године.

нике кућама, да обезбеде поштовање људских права, нити да успоставе и одрже мир у региону” (Крстић, 2001, стр. 7). Иако у основи тачно, Крстићево становиште је демантовало време, које је показало да „Велике силе” јесу биле у стању, али највероватније нису желеле, да ураде оно што им је био мандат. Кључни разлог за то свакако је њихово примарно ангажовање на остварењу сопствених геополитичких и безбедносних циљева, а не званично прокламованих циљева заустављања „хуманитарне катастрофе” на Космету.

Такав значај спољних циљева и интереса у косметском сукобу доказив је и чињеницом да Албанци у Републици Србији нису имали потребу за тероризмом као средством у остваривању својих политичких циљева. Сваки легитимни политички циљ они су могли да остваре демократским средствима у законској процедури, односно партиципацијом у законодавној, извршној и судској власти Републике Србије. У тој ситуацији, међутим, не би постојала потреба за уплитањем великих сила у решавање проблема, нити потреба за инсталирањем њихових снага на Косово и Метохију. За остварење тог циља, албански тероризам је, као сурогат рата, био само погодно средство. Подстицањем, изазивањем и помагањем албанског тероризма и његовим маскирањем борбом за наводно ускраћена људска права Албанаца, велике силе су обезбедиле кључан разлог и оправдање за међународно присуство на Косову и Метохији. Без те врсте разлога и подршке великих сила, насиље албанских екстремиста имало би сасвим другачија обележја и последице.

Другачије речено, без тероризма косметски проблем не би био интернационализован, а без интереса великих сила тероризам не би био „легитимизован”. Размештање војних трупа НАТО на Косово и Метохију уз сагласност влада СРЈ и Републике Србије, у то време је било немогуће, а класичном оружаном агресијом без тероризма ОВК као „претходнице” и „средства” односно „замене за рат” било би знатно неизвесније, претило би ширењем рата на регион и било би подложно оштријој осуди међународне заједнице. Интереси и циљеви великих сила тако су задовољени њиховим савезништвом са албанским терористичким групама против државе Србије, која, с друге стране, у својој антитерористичкој борби против албанског тероризма, није обезбедила, а можда и није могла да обезбеди прихватљивог савезника (Крстић, 2001, стр. 7).

3. САВЕЗНИШТВО УНУТРАШЊИХ НОСИЛАЦА И СПОЉНИХ ПОДРЖАВАЛАЦА АЛБАНСКОГ ТЕРОРИЗМА

У циљу остварења својих политичких и геостратегијских циљева на Косову и Метохији, значајни спољни субјекти успоставили су одговарајуће савезништво са албанским екстремистичким групама. Њихово уплитање у косметску кризу и њихово савезништво са албанским екстремистима и терористима ради остварења сопствених геополитичких интереса, најочигледније је на примеру сарадње ОВК са НАТО пре, током и после агресије НАТО на СРЈ (више о томе у: Стевановић, 2008, стр. 260–270).

Насиље ОВК, као стране у немеђународном оружаном сукобу, значајни субјекти међународне заједнице су, најпре толерисли, затим подржавали кроз различите облике организовања, финансирања (укључујући и криминалне изворе), опремања и обучавања терориста, да би то насиље и употребили у функцији претходнице и замене за класичну агресију и рат против Републике Србије и тадашње СРЈ. Током агресије ОВК је преузела додељену улогу савезника НАТО као агресорске стране у међународном оружаном сукобу, а њене наоружане групе улогу НАТО пешадије и делова обавештајних органа и органа за навођење НАТО авијације. Насиље албанских екстремиста тада је попримило карактер садржаја и/или додатка рату. Трансформацијом у Косовски заштитни корпус и Косовске полицијске снаге, након престанка агресије и уласка међународних снага на Косово и Метохију, ОВК је наставила са екстремистичко терористичким активностима. Њено насилно деловање у том периоду може се квалификовати као наставак рата терористичким средствима.

У припреми таквог савезништва са ОВК најважнији субјекти међународне заједнице, предвођени САД и НАТО, предузели су низ активности. Њиховом заслугом, ОВК је у међународној јавности стекла идентитет и легитимитет ослободилачког покрета и статус међународно признате стране у косовско-метохијском немеђународном оружаном сукобу, упркос томе што је претходно била и званично означена терористичком и криминалном групом.⁹ Олбрајтова и Холбрук су најпре, у лето 1998. године „легиitimизовали” терористе ОВК као герилске борце за слободу. Нешто касније, крајем 1998. и почетком 1999. године, Верифика-

циона мисија ОЕБС је злоупотребом свог мандата „оживела”, ојачала и консолидовала ОВК и тако припремила њено ефективно савезништво са НАТО у међународном оружаном сукобу током агресије НАТО. Укључењем својих представника у преговоре у Рамбујеу, ОВК је „легитимизована” као званични представник албанског народа на Косову и Метохији. По размештању међународних снага на Косово и Метохију, настављен је процес њеног „легитимизовања”.

Трансформација ОВК у Косовски заштитни корпус и Косовске полицијске снаге, као и избор Агима Чекуа, Рамуша Харадинаја, Хашима Тачија и других челника ОВК на највише функције у привременим покрајинским органима власти, били су први јасни индикатори, а касније и докази, намера најважнијих субјеката међународне заједнице, да легитимизују и легализују терористичко деловање и ОВК и политички статус њених лидера. Подршка последњем – признање „независности Косова”, након самопроглашења од 17. фебруара 2008. године, од стране САД и већине држава чланица Уједињених нација (108 од 193), Европске уније (23 од 28) и НАТО (24 од 28), само је коначна потврда њихових намера да на територији Србије, противно међународном праву, створе међународно признату државу. Тиме се фактички покушава легализовање и легитимизовање, како криминалне прошлости тако и терористичког деловања и против Републике Србије усмерених стратегијских циљева и последица деловања терориста ОВК, упркос томе што остаци и следбеници ОВК и данас представљају кључну опасност, не само по националну безбедност Републике Србије, већ и по регионалну безбедност Југоисточне Европе.

Значај таквог савезништва и међународне подршке албанском тероризму најбоље се може објаснити поређењем нивоа међународне подршке и нивоа остварених стратегијских циљева албанске ОВК и других сепаратистичких група у Европи. Корзикански, баскијски или терористи ИРА-е до сада нису успели да обезбеде

⁹ ОВК је више пута квалификована терористичком и криминалном групом, како у резолуцијама СБ УН (број 1160, 1199, и 1203 из 1998. године; Јовановић, 2006, стр. 48) и у ставовима америчких званичника Роберта Гелбарда, Кристофера Хила и Медлин Олбрајт (Франс прес од 23. 02. 1998. године; Јовановић, 2006, стр. 59; Рауфер, 2005, стр. 132; Стијовић, 2007, стр. 88–89) тако и у изјавама Џона Кросланда, британског војног аташеа у Београду до 1996. године (Документ Хашког трибунала R0183967- R0183976 и Транскрипт сведочења од 10. и 15. јула 2002. године).

озбиљног спољашњег политичког савезника и помагача, због чега су њихови бомбашки напади довели само до ограничених, али не и до крајњих циљева (упоредити: Harmon, 2002, стр. 44, 45). За разлику од њих, албански терористи су, играјући улогу ослободилачког герилског покрета, савезника најважнијих субјеката међународне заједнице, и „жртве терора српских власти”, обезбедили спољну подршку, уз помоћ које су успели да остваре значајне тактичке и оперативне циљеве и да тиме обезбеде пут за остварење и стратегијског циља дефинисаног као „Косово Република”, а касније и као „Косово у саставу Велике Албаније”.

У савезничкој расподели улога није ни био циљ ОВК да победи војне и безбедносне снаге СРЈ и Републике Србије, јер то није било ни реално могуће, већ да провоцираним оружаним сукобима изазове очекивано реаговање и подршку међународне заједнице, укључујући и војно уплитање НАТО. Тако постављен циљ, албански терористи су остварили континуираним нападима на полицију, војску и цивиле, применом тактике „удри и бежи” и „што горе то боље”, ограниченом контролом одређених комуникација, провоцирањем прекомерне реакције српских снага и фингирањем хуманитарне катастрофе. Уз делотворну пропаганду, свестрана подршка важних субјеката међународне заједнице наоружаним групама ОВК представљена је логичном, оправданом и неопходном. Реализацијом тако конципиране подршке НАТО и других иностраних субјеката спречен је потпуни слом ОВК, која би без такве помоћи остала маргинална и изолована криминална и насилна група албанских екстремиста на Косову и Метохији.

На тај начин конципиран и реализован статусни успон ОВК парадоксалан је из више разлога. Пут од мале националистичке и криминалне групе, на челу Са Адемом Јашаријем из Доњег Преказа код Србице, до званичног представника албанског народа, ОВК је прешла за релативно кратко време. Убрзо после летње антитерористичке операције безбедносних снага СРЈ и Републике Србије, када је у другој половини 1998. године ОВК била пред потпуним поразом, већ се почетком 1999. године чинило да без потписа њених представника никакав споразум косметских Албанаца са Владом Републике Србије не би био пуноважан и правоснажан. Такву политичку моћ ОВК је имала упркос томе што је почетком НАТО бомбардовања показивала крајњу немоћ у војничком смислу, о чему јасно сведочи и Наим Маљоку:

„Са играма које је Србија чинила са Руговом ми смо се и као народ осрамотили, јер нисмо били способни да извучемо Ругову из руку Србије, да га заштитимо или да извршимо размену са неким Србином” (Зогај, 2000, стр. 111).

Савезништво ОВК и НАТО било је стабилно, и поред тога што су ОВК и албански цивили трпели велике губитке од намерног или ненамерног НАТО бомбардовања њихових војних положаја, насеља и издегличких колона¹⁰ и што је свакодневно касетним бомбама и пројектилима са осиромашеним уранијумом њихов животни простор тешко и дугорочно контаминиран. „Био сам на Кошарама, почетком маја 1999. године, када је НАТО за 12 дана четири пута бомбардовао положаје ОВК, због чега смо имали велике губитке у људству”, објашњава Маљоку, последице „пријатељске” ватре НАТО (Зогај, 2000, стр. 112).

ЗАКЉУЧЦИ

Последице као конститутивни елемент албанског тероризма на Косову и Метохији, посматране из угла активног субјекта, односно његових унутрашњих носилаца и спољних подржавалаца, могу се одредити као резултат или ефекат њихових терористичких активности или као мера остварења њихових терористичких циљева, пре свега стратегијског нивоа. Поред неспорних ефеката у остварењу циљева оперативног и средњег нивоа, носиоци албанског тероризма на Косову и Метохији делимично су остварили и свој стратегијски – политички (етносепаратистички) циљ, дефинисан као сецесија – отцепљење Косова и Метохије од Републике Србије, стварањем независне и међународно признате „Републике Косово” и њеним припајањем „Великој Албанији”.

Упркос томе што спроведеном кампањом насиља, застрашивања и класичног политичког деловања нису у потпуности остварили тако постављен политички циљ, који се прецизније може одредити и као „Косово ван Србије, Косово без Срба и Косово у саставу Велике Албаније”, делимичан успех у његовом остварењу, доказив је, пре свега: 1) трајно и озбиљно промењеном етничком структуром становништва на штету Срба, Црногораца и

¹⁰ Само у НАТО ваздушном нападу на цивилну колону, 14. 04. 1998. године на путу Баковица–Призрен, код места Меја, убијено је најмање 82 и рањено 50 цивила. У скоро идентичном нападу на колону издеглица 13. 05. 1999. године на путу Призрен – Сува Река, код места Кориша, убијено је најмање 81 и рањено 70 цивила.

Рома и гетоизацијом њихових заједница на Косову и Метохији; 2) привременим ограничењем државног суверенитета и територијалног интегритета Републике Србије на Косову и Метохији; и 3) признавањем самопроглашене „Републике Косово” од стране великог броја моћних држава света и чланица Уједињених нација, Европске уније и НАТО.

Размештање међународних војних, безбедносних и цивилних снага на Косово и Метохију, уз привремено преношење надлежности државних органа СРЈ и Републике Србије на безбедносну и цивилне мисије УН (КФОР и УНМИК) и ЕУ (ЕУЛЕКС), које су формирале те снаге у Покрајини, неспоран је ефекат ангажовања спољних субјеката у решавању косовско-метохијског проблема. Мање битни али ипак засигурни ефекти њиховог ангажовања свакако су и: 1) „демократизација Србије, односно смена легитимно изабраних тадашњих органа власти у СРЈ и у РС; 2) демонстрације моћи, правдање улоге и подизање угледа НАТО кроз показивање способности за решавање „хуманитарних катастрофа” поводом обележавања педесете годишњице од његовог оснивања и 3) демонстрације спремности САД и НАТО да подрже екстремне Албанце као „добре муслимане”, а не само да се боре против „лоших муслимана”.

Постављање и остваривање тог стратешког циља првенствено је било засновано на „скривеним” геополитичким интересима, пре свега САД и НАТО, а не на њиховим јавно прокламованим циљевима, дефинисаним као заустављање „хуманитарне катастрофе” на Косову и Метохији. Ради остварења тих ефеката значајни субјекти међународне заједнице успоставили су одговарајуће савезништво са албанским екстремистичким групама а које су претходно сами квалификовали терористичким. У том савезништву доминантан и примаран значај циљева и интереса спољних субјеката у односу на циљеве и интересе унутрашњих носилаца албанског тероризма на Косову и Метохији, чини се неспорним. У таквом односу интереса и циљева је водећа организација екстремних Албанаца ОВК употребљена као средство стварања потенцијала за рат и агресију. Њени терористички акти коришћени су као претходница и замена за класичну агресију и рат, као садржај и/или додатак рату и као наставак рата терористичким средствима, ради остваривања геополитичких циљева великих сила на Косову и Метохији.

Документи Хаашкої ̑ридунала, R0183967- R0183976.

Резолуције СБУН бр. 1160, 1199, и 1203 из 1998. год. и бр. 1244 од 10. јуна 1999. год.

ЛИТЕРАТУРА Vajt, Dž. R. (2004). *Terorizam*. Beograd: Aleksandrija Press.

Димитријевић В. (1982). *Тероризам*. Београд: Радничка штампа.

Зогај, А. (2000). *Сведочење о љушу слододе* (дијал. са Наим Маљоку). Приштина: Зери.

Јаковљевић, Д. (1997). *Тероризам с љедииша кривичної љрава*. Београд: БИГЗ, Службени лист СРЈ.

Jenkins, V. (1974). *International Terrorism. A New Kind of Warfare*. Santa Monica: RAND Corporation.

Jenkins, V. (1975). *High Technology Terrorism and Surogate War*. Santa Monica: RAND Corporation.

Јовановић, Ж. (2006). *Косовско оїлегало*. Београд: Београдски форум за свет равноправних.

Крстић Б. (2000). *Косово љрег судом исиорје*. Београд.

Рауфер, Х. (2005). *Алданска мафија*. Београд: Форум за безбедност и демократију.

Стевановић, О. (2012). „Објекти напада и последице албанског тероризма на Косову и Метохији”. У Бранко Јовановић и Урош Шуваковић (ур.), *Косово и Меїохија - 1912-2012*. (стр. 753-770). Косовска Митровица: Филозофски факултет универзитета у Приштини.

Стевановић, О. (2008). *Поседности алданскої тероризма на Косову и Меїохији* (докторска дисертација). Београд: Факултет безбедности.

Стијовић, З. (2007). *Космеї - моје сведочење*. Београд.

Schmidt, A. P. и др. (1988). *Political terrorism: A New Guide to Actors Authors, Concepts, Data Base, Therories and Literature*. Amsterdam: Norton Holland Publishing Co.

Томашевски, К. (1983). *Изазов тероризма*. Београд: Младост.

Harmon, Sh. (2002). *Terorizam danas*. Zagreb: Golden Marketing.

Чомски, Н. (2000). *Нови милиїарисїички хуманизам*. Београд: Филип Вишњић.

Wilkinson P. (2002). *Terorizam protiv demokracije*. Zagreb: Golden Marketing.

OBRAD M. STEVANOVIĆ

ACADEMY OF CRIMINALISTIC AND POLICE STUDIES

SUMMARY

THE EFFECTS OF ALBANIAN TERRORISM IN KOSOVO AND METOHİJA

The very first ideas about secession of Kosovo and Metohija of the Republic of Serbia and the use of violence in achieving them appeared immediately after the First Balkan War (1912). The key pillars of this, secessionist motivated violence in Kosovo during and after the wars of liberation of Serbia (1912 and 1918). And between the two world wars, were kachach, during and after World War II that were ballistic groups of Albanian extremists. Violence based on their tradition, with unforeseeable serious consequences for vital interests of the Republic of Serbia, escalated in the last decade of the twentieth century, violence Albanian extremist group called the Kosovo Liberation Army (KLA), supported by influential members of the international community. In many papers, the analysis of the specific objectives, the holders—active entities, resources, facilities attack - passive subjects and consequences, as constituent elements of that violence, confirmed his terrorist character of the KLA as a terrorist profile of its key holder. In this regard, the work is the result of research in which the author, as a consequence of the analysis of the constituent elements of Albanian terrorism in Kosovo and Metohija, the end of the last century and the beginning of this century, identified scientifically described and classified the effects, or levels of achievement of objectives internal and holders Foreign supporters. In addition to the indisputable proven effects in achieving the goals of the operational and intermediate levels, the work is proven and partial achievement of strategic—political (ethno-separatistic) internal target holders of Albanian terrorism in Kosovo and Metohija, defined as secession—the secession of Kosovo and Metohija from the Republic of Serbia. The deployment of international military, security and civilian forces in Kosovo and Metohija, with the temporary transfer of jurisdiction of state authorities of the FRY and Serbia to the security and the UN mission (KFOR and UNMIK) and the EU (EULEX), work has been identified as an indisputable effect of engaging in foreign entities the resolution on the Kosovo issue. In addition, work has confirmed the assumption according to which the set-up and to achieve this strategic objective external entities was primarily based on their “hidden” geopolitical interests, and not to publicly

proclaimed goals defined as stopping a "humanitarian catastrophe" in Kosovo and Metohija.

KEYWORDS: violence, extremism, terrorism, Kosovo and Metohija, the effects of Albanian terrorism.